

Oppgradering av kompetanse for underordnede etter STCW-78-konvensjonen, med endringer (Manila-endringene)

- Er du matros/motormann må du oppgradere kompetanse for å være kvalifisert etter 1.1.2017.
- Sett deg inn i de nye reglene.
- Undersøk hvilken kompetanse du har og hva du behøver.
- Har du ikke startet planleggingen, så gjør det allerede nå i samråd med rederiet.
- Er du i tvil, kontakt tillitsvalgt, forbundet, arbeidsgiver eller Sjøfartsdirektoratet.

1. Bakgrunn

Etter revisjon av STCW-konvensjonen i 2010 er det kommet nye krav til kompetanse til sjøfolk. Kravene gjelder bl.a. **matros** og **motormann**. Det anslås at ca. 6-7000 matroser og ca. 1500 motormenn må gjennomføre oppgraderingen. Til nå har i underkant av 1000 gjennomført oppgradering. Dette betyr at et stort antall personer må dokumentere kompetanse innen 1.1.2017, noe som kan skape utfordringer både for den enkelte sjømann, rederier og ikke minst Sjøfartsdirektoratet som skal utstede sertifikater. Det er derfor viktig å starte planleggingen nå!

2. Kort om prosessen

Fra 1.3.2015 utsteder Sjøfartsdirektoratet bare sertifikater etter nye regler.

Fra høsten 2013 ble det utstedt sertifikater som oppfyller krav til STCW-78-konvensjonen, med senere endringer (inkl. 2010 Manila-endringene). Skolene inntok oppgraderingen i sin undervisning – så for sjøfolk som startet utdanningen høsten 2013 eller senere, er de siste endringer i STCW-konvensjonen (Manila-endringene) inkludert i utdanningen.

Det må beregnes tid til å dokumentere at kravene er oppfylt og saksbehandlingstid i Sjøfartsdirektoratet, som skal utstede flere tusen slike sertifikater på kort tid. Derfor er det viktig at du er TIDLIG UTE og starter prosessen allerede nå med å få sertifikatet. Er du sent ut kan du risikere at du ikke kan tjenestegjøre i din stilling. Man søker personlige maritime sertifikater ved hjelp av Sjøfartsdirektoratets elektroniske søknadskjema. Man kan søke døgnet rundt, betale på nett og få kortere behandlingstid. Gå inn på direktoratets side, www.sjofartsdir.no

3. Krav til matros

Det er nye krav til den som skal være matros på skip med bruttotonnasje på 500 eller mer. Kravet i dag gjelder for fartsområde 3 eller større. Sjøfartsdirektoratet arbeider imidlertid med å endre dette til å gjelde fartsområde 1 og 2, og forslaget er ventet på høring snarlig.

Selv om du ikke behøver oppgradering per i dag pga. at fartøyet du er på nå ikke trenger det, så anbefales det å foreta oppgraderingen før 1.1.2017 likevel. Da står du sterkere til å søke stillinger på andre fartøy senere, samt at direktoratet trolig vil komme med nye regler som gjør det til et krav uansett.

Matroser som skal tjenestegjøre på skip med bruttotonnasje på 500 eller mer, må innen 1. januar 2017 inneha et *ferdighetssertifikat for matros*. Det er fire måter å oppnå sertifikatet på. For alle fire måtene er det krav om *ferdighetssertifikat for brovaktjeneste* eller utfylt sjekkliste for brovaktjeneste og *ferdighetssertifikat for båtmann*. Du må i tillegg dokumentere:

- 1) Bestått fagprøve (matros) gjennomført etter 1. august 2013 eller senere + 18 måneders fartstid på dekk, **eller**
- 2) Bedømmelse av godkjent assessor i henhold til vedlegg III tabell A-II/5 + 18 måneders fartstid på dekk. Se «bedømmelse av kvalifikasjoner» som det ligger informasjon om på Sjøfartsdirektoratets hjemmesider – se direktelink på forsiden, **eller**
- 3) Opplæringsbok (OLKWEB) + 12 måneders fartstid på dekk. Maritimt opplæringskontor har ansvaret for denne og rapporterer inn godkjent opplæring til Sjøfartsdirektoratet, **eller**
- 4) 12 måneders fartstid som matros/matros lærling eller tilsvarende på skip med bruttotonnasje på 500 eller mer i perioden 1. januar 2007 til 1. januar 2012. Sistnevnte gruppe må søke Sjøfartsdirektoratet om *ferdighetssertifikat for matros* innen 1. januar 2017.

For å bli innehaver av *ferdighetssertifikat matros med sikringsplikter*, må man søke om dette og i tillegg dokumentere *ferdighetssertifikat for sjøfolk med særlige sikringsplikter*.

Er man innehaver av ferdighetssertifikat for matros, trenger man **ikke** ferdighetssertifikat for brovaktjeneste i tillegg. Det betyr i praksis at det holder med *ferdighetssertifikat for matros* for å utføre brovaktjeneste, dette fordi man allerede har dokumentert at man oppfyller kravene for å få *ferdighetssertifikat for brovaktjeneste* ved utstedelse av *ferdighetssertifikatet for matros*.

For å bli innehaver av *ferdighetssertifikat for båtmann*, må det avlegges et kurs på 32 timer. STCW gir adgang til å ta kurset som en utsjekk på 8 timer, men ingen kurstilbydere har tilbudt det til nå, derfor er 32 timers kurset eneste mulighet per nå. Har man dette sertifikatet allerede, og skal fornye det, trenger man oppdateringskurs på 8 timer med henvisning til STCW-78-konvensjonen, avsnitt A-VI/2-1.

4. Krav til motormann

Det er samme krav til motormann som for matros mht. fartøy og fartsområde, men for motormann gjelder det den som skal tjenestegjøre på skip med et fremdriftsmaskineri på mer enn 750 kW. Når det gjelder de faglige kravene skal fagprøve i alternativ 1 ovenfor fagprøve

være i henhold til læreplan for *motormann*, og i alternativ 4 skal det være minst 12 måneders fartstid i *maskinavdeling* på skip eller minst seks måneders fartstid i maskinavdeling på skip som ledd i en godkjent opplæring, som skal dokumenteres i godkjent opplæringsbok.

5. Tilleggskompetanse: sikkerhetsopplæring

Et nytt krav i Manila-endringene er at om det mer enn 5 år siden grunnleggende sikkerhetskurs ble tatt, må det tas et *repetisjonskurs* for matros/motormann som står på alarminstruksen. Når Manila-endringene er i kraft fullt ut i 2017 må det tas repetisjonskurs hvert femte år. For matros/motormann utgjør repetisjonskurset 16 timer. Når man søker ferdighetssertifikat må det ikke dokumenteres overfor Sjøfartsdirektoratet at man har tatt sikkerhetskurset, men det må altså tas før 1.1.2017 om man ikke har det fra før eller det er mer enn fem år siden.

6. Plikt til å oppfylle kravene

Det følger av ISM-koden at rederiet skal identifisere opplæringsbehovet og sørge for å iverksette tiltak som sikrer at mannskapet har nødvendige kvalifikasjoner. Videre fremgår det av skipssikkerhetsloven § 16 at den som har sitt arbeid om bord skal «ha de kvalifikasjoner og eventuelle sertifikater som kreves for den aktuelle stillingen eller det arbeidet som skal utføres. Sertifikatet skal vise at de nødvendige kravene var oppfylt ved sertifikatets utstedelse, herunder krav til alder, tjeneste, helsetilstand, utdanning, språk og opplæring for stillingen.»

Det følger av skipssikkerhetslovens systematikk (§ 6) og kvalifikasjonsforskriften § 5 at plikten til å sørge for mannskapets kvalifikasjoner påhviler rederiet. Fra forarbeidene til loven, jf. Ot.prp. nr. 87 (2005-2006) punkt 10.5.4 fremgår departementets forståelse av bestemmelsen:

«Departementet vil også understreke den generelle opplæringsplikten som rederiet har, og som følger av lovutkastets § 16, jf. § 6. Det er av sentral betydning for sikkerheten til sjøs at rederier sørger for at skipsfører og mannskap opprettholder og videreutvikler den kompetansen som følger av grunnutdanningen. Med den kompleksiteten drift og håndtering av moderne skip utgjør i dag og de individuelle ulikhetene det er fra skip til skip, er det avgjørende at rederiet sørger for at de ombordværende får tilstrekkelig opplæring. Bokstav e pålegger en medvirkningsplikt på andre enn skipsfører som har sitt arbeid om bord mht. å ha de nødvendige kvalifikasjoner etter § 16 og en gyldig helseerklæring etter § 17. Begge deler er forhold som vedkommende relativt enkelt kan bringe på det rene, og eventuelt kan fremskaffe, og det er en slik aktivitetsplikt som her er pålagt. Den primære og selvstendige plikten til å sørge for at slike forhold er i orden, påhviler imidlertid rederiet.»

Etter skipssikkerhetsloven § 20 skal også sjømannen medvirke til at «vedkommende selv er behørig kvalifisert og har gyldig helseerklæring, jf. § 16 og § 17 og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsene.» I dette ligger bl.a. en selvstendig plikt for sjømannen til å undersøke om han eller hun har nødvendige kvalifikasjoner og unnlate å tjenestegjøre om man mangler kvalifikasjoner, samt en plikt til å delta på opplæring/kurs.

7. Utgifter og godtgjørelse til dekning for deltakelse på kurs mv.

Lovverket pålegger som nevnt rederiet en plikt til å sørge for at den som har sitt arbeid om bord har nødvendig kompetanse. Det kan diskuteres hvor langt plikten går, men som et utgangspunkt må rederiet legge til rette for deltakelse på kurs/foreta opplæring og dekke utgiftene forbundet med dette, mens den ansatte plikter å delta.

Overenskomster har også regler om dekning av utgifter for deltakelse på kurs mv. De ulike overenskomster har noe ulikt innhold, men felles for dem er at arbeidsgiver dekker utgiftene til kurs/opplæring, så er det ofte bestemmelser om kompensasjon dersom pålagte kurs tas på fritid. Det enkelte rederi og tillitsvalgte kan inngå lokale avtaler, noe som er gjort i enkelte rederier. Den nærmere vurderingen av hva en lokal avtale skal inneholde må avgjøres av partene lokalt.

.....

Sentralt nasjonalt regelverk

Lov 16. februar 2007 nr. 9 om skipssikkerhet (skipssikkerhetsloven):

§ 16.Kvalifikasjonskrav og personlige sertifikater

Den som har sitt arbeid om bord, må ha de kvalifikasjoner og eventuelle sertifikater som kreves for den aktuelle stillingen eller det arbeidet som skal utføres. Sertifikatet skal vise at de nødvendige kravene var oppfylt ved sertifikatets utstedelse, herunder krav til alder, tjeneste, helsetilstand, utdanning, språk og opplæring for stillingen.

Forskrift 22. desember 2011 nr. 1523 om kvalifikasjoner og sertifikater for sjøfolk (Utdrag)

§ 5.Rederiets ansvar for sjøfolkenes kvalifikasjoner

Rederiet skal sørge for at alle som tjenestegjør om bord har gyldige sertifikater, påtegninger, kvalifikasjoner og etterutdanning, herunder repetisjon og oppdateringer. Rederiet skal ha oppdatert dokumentasjon om sjøfolkenes erfaring, opplæring, helsetilstand og språkkunnskap. Dokumentasjonen skal kunne legges fram for kontroll.

§ 33.Ferdighetssertifikat brovakt

(1) Sjøfolk som inngår i brovakten på sjøgående skip med bruttotonnasje 500 eller mer skal ha ferdighetssertifikat brovakt eller relevant kompetansesertifikat dekk.

§ 34.Ferdighetssertifikat matros

(1) Sjøfolk som skal tjenestegjøre som matros på sjøgående skip med bruttotonnasje 500 eller mer skal ha ferdighetssertifikat matros.

(2) Ferdighetssertifikat matros kan utstedes til den som er fylt 18 år, oppfyller kravene til å få ferdighetssertifikat brovakt etter § 33 og i tillegg har dokumentert kompetanse i henhold til vedlegg III tabell A-II/5 og har enten minst 18 måneders fartstid på dekk på sjøgående skip eller har fullført godkjent opplæring og minst 12 måneders fartstid på dekk på sjøgående skip. Opplæring etter siste alternativ skal dokumenteres i godkjent opplæringsbok.

(3) Den som i tillegg dokumenterer gjennomført opplæring i emner som dekker vedlegg II tabell A-VI/6-1 og 6-2 kan få utstedt ferdighetssertifikat som inkluderer sikringskompetanse.

(4) Sjøfolk som har fartstid av minst 12 måneders varighet som matros på sjøgående skip i perioden 1. januar 2007 til 1. januar 2012 anses å oppfylle kravene i annet ledd. Søknad om utstedelse av ferdighetssertifikat matros etter dette ledd må sendes Sjøfartsdirektoratet innen 1. januar 2017.

§ 42. Ferdighetssertifikat maskinvakt

(1) Sjøfolk som inngår i maskinvakten på sjøgående skip med framdriftskraft 750 kW eller mer skal ha ferdighetssertifikat maskinvakt eller kompetansesertifikat maskin.

(2) Ferdighetssertifikat maskinvakt kan utstedes til den som er fylt 16 år, har gyldig helseerklæring for arbeidstakere på skip, dokumentert kompetanse i henhold til vedlegg IV tabell A-III/4 og har enten minst seks måneders fartstid med tilknytning til maskinvaktoppgaver eller har fullført spesialopplæring som inkluderer minst to måneder på skip.

(3) Fartstid etter denne bestemmelsen skal være knyttet til funksjoner i maskinvakten og omfatte plikter som utføres under direkte tilsyn av maskinsjef, vakthavende maskinist eller annet kvalifisert mannskap.

§ 43. Ferdighetssertifikat motormann

(1) Sjøfolk som skal være motormann på sjøgående skip med framdriftskraft 750 kW eller mer skal ha ferdighetssertifikat motormann eller kompetansesertifikat maskin.

(2) Ferdighetssertifikat motormann kan utstedes til den som er fylt 18 år, oppfyller kravene til å få ferdighetssertifikat maskinvakt etter § 42 og i tillegg har dokumentert kompetanse i henhold til vedlegg IV tabell A-III/5 og har enten minst 12 måneders fartstid i maskinavdeling på skip eller minst seks måneders fartstid i maskinavdeling på skip som ledd i en godkjent opplæring. Opplæring etter siste alternativ skal dokumenteres i godkjent opplæringsbok.

(3) Den som i tillegg dokumenterer gjennomført opplæring i emner som dekker vedlegg II tabell A-VI/6-1 og 6-2 kan få utstedt ferdighetssertifikat som inkluderer sikringskompetanse.

(4) Sjøfolk som har fartstid av minst 12 måneders varighet som motormann på skip i perioden 1. januar 2007 til 1. januar 2012 anses å ha oppfylt kravene til fartstid og kompetanse. Søknad om utstedelse av ferdighetssertifikat motormann etter dette ledd må sendes Sjøfartsdirektoratet innen 1. januar 2017.

§ 44. Kompetansesertifikat skipslektrikeroffiser

(1) Kompetansesertifikat skipslektrikeroffiser gir rett til å tjenestegjøre som elektrikeroffiser på sjøgående skip med framdriftskraft på 750 kW eller mer.

(2) For å få kompetansesertifikat skipslektrikeroffiser kreves i tillegg til § 37 fullført utdanning og bestått eksamen som dekker områdene i vedlegg IV tabell A-III/6 og følgende alternative fartstid

a) minst 36 måneders kombinert verkstedsopplæring og fartstid, hvor minst 30 måneder skal være opptjent i maskinavdeling og minst en måned er opptjent etter utstedt vitnemål,

b) minst 12 måneders kombinert verkstedsopplæring og fartstid som del av godkjent opplæringsprogram med opplæring om bord. Opplæring etter dette alternativet skal

dokumenteres i godkjent opplæringsbok. Utdanning som dekker områdene i vedlegg IV tabell A-III/7 skal være fullført og bestått før fartstid etter dette alternativet kan opptjenes.

(3) Sjøfartsdirektoratet kan i det enkelte tilfelle tillate at tilstrekkelig kvalifisert person kan utføre nærmere angitte funksjoner i vedlegg IV tabell A-III/6.

(4) Sjøfolk som har fartstid av minst 12 måneders varighet i stilling som elektriker på skip med framdriftskraft 750 kW eller mer i perioden 1. januar 2007 til 1. januar 2012, og dokumenterer gjennomført utdanning som dekker områdene i vedlegg IV tabell A-III/6 og blir evaluert av assessor etter denne tabellen anses å ha oppfylt kravene til fartstid og kompetanse. Søknad om utstedelse av kompetansesertifikat skipslektrikeroffiser etter dette ledd må sendes Sjøfartsdirektoratet innen 1. januar 2017.

§ 45.Ferdighetssertifikat skipslektriker

(1) Sjøfolk som skal tjenestegjøre som skipslektriker på sjøgående skip med framdriftskraft 750 kW eller mer skal ha ferdighetssertifikat skipslektriker eller kompetansesertifikat skipslektrikeroffiser.

(2) Ferdighetssertifikat skipslektriker kan utstedes til den er fylt 18 år, har gyldig helseerklæring for arbeidstakere på skip og som har enten

- a) minst 12 måneders fartstid som inkluderer opplæring som skipslektriker på skip,
- b) fullført godkjent opplæring, herunder minst seks måneders fartstid på skip, eller
- c) kvalifikasjoner som dekker vedlegg IV tabell A-III/7 og minst tre måneders fartstid på skip.

(3) Sjøfartsdirektoratet kan i det enkelte tilfelle tillate at tilstrekkelig kvalifisert person kan utføre nærmere angitte funksjoner i vedlegg IV tabell A-III/7.

(4) Den som i tillegg dokumenterer gjennomført opplæring i emner som dekker vedlegg II tabell A-VI/6-1 og 6-2 kan få utstedt ferdighetssertifikat som inkluderer sikringskompetanse.

(5) Sjøfolk som har fartstid av minst 12 måneders varighet som elektriker på skip i perioden 1. januar 2007 til 1. januar 2012 anses å ha oppfylt kravene til fartstid og kompetanse. Søknad om utstedelse av ferdighetssertifikat skipslektriker etter dette ledd må sendes Sjøfartsdirektoratet innen 1. januar 2017.

§ 47.Krav til fører av mob-båt og redningsfarkost (utdrag)

(1) Fører av redningsfarkost og mob-båt, unntatt hurtiggående mob-båt, skal ha ferdighetssertifikat for fører av redningsfarkost og mob-båt eller kompetansesertifikat som omfatter emner som følger av vedlegg II tabell A-VI/2-1.

§ 78.Lettmatros

Lettmatros skal ha seks måneders tjenestetid på dekk. Praktisk opplæring, yrkespraksis i mekaniske fag, maritime fag eller relevant tjeneste på flyttbare innretninger kan anses som tjenestetid.

§ 79.Matros som ikke skal ha ferdighetssertifikat matros

Matros som ikke skal ha ferdighetssertifikat matros og som ikke har fagbrev skal ha minst ett års tjenestetid som lettmatros og to års tjenestetid som nevnt i § 78. Tjenestetid i stilling som inkluderer dekkstjeneste eller relevant tjeneste på flyttbar innretning kan erstatte tjenestetid som lettmatros. Sjøfolk med fagbrev matros skal ha ett års tjenestetid på dekk.

§ 82. Tillatelse til å tjenestegjøre uten tilstrekkelig kvalifikasjoner som matros, lettmatros, smører, motormann, maskinpasser eller fyrbøter

Sjøfartsdirektoratet kan tillate at person gjør tjeneste i stilling som nevnt § 76, § 77, § 78, § 79 og § 80 uten nødvendige kvalifikasjoner i særlige tilfelle og dersom rederiet godtgjør at vedkommende har andre kvalifikasjoner som gjør vedkommende i stand til å utføre oppgavene slik at personer, eiendom eller miljø ikke utsettes for fare. Slik tillatelse skal gis for kortest mulig tidsrom.